

Vergaderjaar 2008–2009

28 684

Naar een veiliger samenleving

Nr. 169

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES, EN VAN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 24 september 2008

1. Inleiding en Problematiek

Incidenten op straat, zoals in Gouda, kunnen niet worden gedoogd. Voor het kabinet is het onaanvaardbaar wanneer mensen zich niet veilig voelen in de publieke ruimte. Politie en justitie dienen hier onverkort tegen op te treden. Achter dit soort incidenten gaat een bredere problematiek schuil, die vraagt om een brede aanpak onder regie van de gemeente. Het Rijk ondersteunt gemeenten hier actief in.

In toenemende mate is de afgelopen 10 jaar sprake van problemen met Marokkaans-Nederlandse risicojongeren. Problemen spelen onder meer in Gouda, Ede, Nijmegen, Utrecht en Amsterdam, met name op het gebied van overlast en criminaliteit door Marokkaans-Nederlandse jongens. Het gaat om respectloos gedrag: vernieling, intimidatie, schelden en spugen. Ook komen vooral deze jongens steeds jonger op het verkeerde pad terecht. Deze groep is oververtegenwoordigd op het gebied van criminaliteit, recidive, voortijdig schoolverlaten en werkloosheid.

De Marokkaans-Nederlandse jongeren hebben gemiddeld genomen een relatief ongunstig toekomstperspectief. Onder de plegers van criminaliteit en veroorzakers van overlast zijn ze oververtegenwoordigd. Ze veroorzaken overlast en vertonen antisociaal gedrag. Dit concentreert zich in een aantal grotere wijken in de G4-gemeenten, maar ook in de middelgrote gemeenten. Het opleidingsniveau van Marokkaans-Nederlandse jongeren is lager dan gemiddeld; de criminaliteitscijfers, recidive en werkloosheid zijn relatief hoog. Dit kunnen geen verontschuldigungsgronden zijn voor ongewenst gedrag. Ook voor deze groep geldt het uitgangspunt van dit kabinet voor jongeren onder de 27: je zit of op school of je hebt werk, maar helaas blijkt dit nog onvoldoende effect te sorteren.

Voor deze jongeren is het van belang dat er duidelijke grenzen worden gesteld wat mag, dat er wordt gehandhaafd en dat aan de andere kant

wordt voorkomen dat ze worden uitgesloten van de samenleving. Het kabinet zet stevig in om overlast en criminaliteit te voorkomen, zowel repressief als preventief. Opvoeding is hierbij een belangrijk aanknopingspunt: ouders moeten weten wat er van ze wordt verwacht.

Met deze brief informeren wij, de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en Justitie (JUS) mede namens de ministers voor Wonen, Wijken en Integratie (WWI) en Jeugd en Gezin (J&G), u over de probleemaanpak. De focus van deze brief ligt bij het handhaven van de openbare orde en veiligheid en het tegengaan van overlast.

In het najaar bereikt u een beleidsbrief over Marokkaans-Nederlandse probleemgroepen van de ministers voor WWI, Justitie, BZK en J&G in het verlengde van de eerdere brief over de Antilliaans-Nederlandse risicojongeren. Daarbij wordt ook aangehaakt op programma's die al in ontwikkeling zijn op gebied van handhaving openbare orde en veiligheid, diversiteit in het jeugdbeleid, doorzettingsmacht burgemeester richting instellingen en probleemgezinnen en twaalfminners. De focus ligt op het versterken en uitbouwen van de lokale aanpak in aanvulling op de maatregelen die in deze brief zijn opgenomen.

2. Feiten en cijfers

3. Probleemaanpak

Het kabinet staat een voortvarende aanpak voor en wil gemeentebesturen in staat stellen hun verantwoordelijkheid voor de aanpak van de lokale problemen goed vorm en inhoud te kunnen geven. Het is immers het gemeentebestuur dat het beste zicht heeft op de problematiek op lokaal niveau en op de gewenste aanpak. Veel gemeenten investeren in preventieve maatregelen tegen overlast, zoals cameratoezicht en sportvoorzieningen. In de lokale driehoeken is het optreden tegen overlast en criminaliteit een vast onderwerp en worden de acties besproken om de openbare orde en veiligheid te handhaven en te verbeteren.

Het is van belang de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap (sleutelfiguren) te betrekken in de lokale aanpak omdat zij inzicht hebben in wat er speelt, welke drempels er zijn en hoe de aanpak op een goede manier van de grond kan komen. Dit wordt ook vanuit de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap duidelijk aangegeven. Het kabinet verwacht ook van de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap dat zij zelf hierbij een actieve rol op zich neemt.

Het kabinet heeft diverse maatregelen in gang gezet om de problematiek aan te pakken. Het betreft hier zowel maatregelen in preventieve als in repressieve zin.

Naast een brede inzet op het voorkomen dat jongeren vervallen in criminaliteit is ook een adequate aanpak van politie en lijk op stuk beleid door het OM en de rechterlijke macht voorzien. Dit geldt niet alleen voor strafbare feiten, maar ook voor overlastgedrag. Niemand mag zomaar wegkomen. De inzet van het kabinet is om met concrete maatregelen gemeenten te ondersteunen zodat zij de lokale problematiek op maat kunnen aanpakken, tezamen met hun partners.

Met het wetsvoorstel dat beoogt om de regierol van gemeenten ten aanzien van het lokale veiligheidsbeleid te verankeren, wordt deze verantwoordelijkheid verder verstevigd. De Raad van State heeft inmiddels advies uitgebracht over het wetsvoorstel. Op dit moment wordt gewerkt aan het nader rapport.

In het actieplan overlast en verloedering van dit kabinet zijn 12 maatregelen opgenomen om overlast door risicojongeren terug te dringen. Een van die maatregelen is het wetsvoorstel maatregelen bestrijding voetbalvandalisme en ernstige overlast. Met dit wetsvoorstel – dat op 20 mei 2008 bij uw Kamer is ingediend – worden nieuwe bestuurlijke en justitiële instrumenten geïntroduceerd om ernstige overlast tegen te gaan. De burgemeester kan bijvoorbeeld een langdurig gebiedsverbod van drie maanden opleggen, dat ten hoogste tweemaal kan worden verlengd. Hieraan kan een meldingsplicht worden gekoppeld. Ook kan de burgemeester aan iemand een verbod opleggen om zich in een bepaald gedeelte van de gemeente zonder redelijk doel met meer dan drie personen in een groep op te houden. De officier van justitie kan een gedragsaanwijzing voor negentig dagen (met eventueel verlenging) opleggen, vooruitlopend op de uiteindelijke behandeling door de strafrechter. Deze gedragsaanwijzing kan een gebiedsverbod betreffen, een verbod zich te onthouden van contact met een bepaald persoon of bepaalde personen, een meldingsplicht en een begeleidingsverplichting.

Daarnaast wordt gewerkt aan een voorstel om burgemeesters doorzettingmacht te geven richting jeugdinstanties en multiprobleemgezinnen. Het gaat hier om de mogelijkheid om besluitvorming te forceren indien er meerdere instanties betrokken zijn bij een individu of gezin. Ook wordt gekeken naar de mogelijkheid van gedwongen herhuisvesting. Een conceptvoorstel is inmiddels besproken met vertegenwoordigers van een aantal gemeenten. Een brief met de contouren van de beoogde doorzettingmacht is in voorbereiding en zal dit najaar naar uw Kamer worden gezonden. Binnenkort verwachten wij het advies van de Raad van State inzake verplichte opvoedingsondersteuning door de burgemeester.

Er zijn ook 9 pilots gestart om de effectiviteit van campussen te bezien. De doelgroep van deze campussen zijn jongeren die niet op school zitten en ook geen werk (willen) én voor overlast (dreigen te) zorgen of (lichte) strafbare feiten plegen. De eerste resultaten van de pilots worden medio 2009 verwacht. Als de campussen effectief blijken, gaat het kabinet over op de invoering van de campussen. Met de campussen wil het kabinet deze jongeren weer perspectief bieden door middel van structuur, een intensief programma en een integrale aanpak.

Uw Kamer wordt nog dit jaar geïnformeerd over de uitwerking van de aanpak veelplegende overlastgevers. Doel van deze aanpak is om te komen tot een integrale aanpak gericht op sancties gebaseerd op een optelsom aan overlastgevende feiten waarbij sprake is van een goede aansluiting tussen het bestuur, zorginstellingen, politie en justitie.

Tevens is beleid ingezet om agressie en geweld tegen publieke ambtsdragers terug te dringen. Dit beleid richt zich op het aanpakken van de daders aan de ene kant en het ondersteunen van werkgevers aan de andere kant, waarbij ook aandacht is voor het treffen van preventieve maatregelen. De werking van de strafeisverhogende richtlijnen inzake geweld tegen beroepsbeoefenaars, waaronder werknemers met een publieke taak en het opsporings- en vervolgingsproces van geweld tegen de politie wordt momenteel onderzocht. Er komen landelijke afspraken tussen politie en OM over hoe om te gaan met deze bijzondere geweldsincidenten. De insteek van deze afspraken zal in ieder geval zijn dat politie en OM landelijk op uniforme wijze omgaan met dit soort zaken. Ook het vergroten van de pakkans door inzet van technologieën bij het uit de anonimiteit halen van de dader (DNA-technologie en het inzetten van camera's) is onderdeel van deze aanpak. Lik op stuk beleid speelt verder een centrale rol. Momenteel wordt nader onderzocht hoe de schade het best op daders

verhaald kan worden. Ook wordt gekeken of het snelrecht in deze zaken structureler kan worden toegepast.

Gezien de hoge criminaliteitscijfers en ook de hoge recidive onder Marokkaans-Nederlandse jongeren vraagt dat ook een bijzondere inspanning. De effectieve aanpak, zoals uitgewerkt in de brief van de bewindslieden van Justitie van september 2008 omvat de volgende maatregelen:

1. De pakkans dient te worden verhoogd, wanneer jongeren de wet overtreden.
2. Op een overtreding of misdrijf moet snel een sanctie volgen, zodat de jongere goed beseft waarom hij wordt gestraft.
3. Door de gehele keten wordt een persoonsgerichte benadering gehanteerd. Dat betekent dat sancties en gedragsinterventies aansluiten bij de problematiek van de jongere.
4. Ten slotte worden preventie en repressie nog beter gecombineerd. Dat vraagt lokaal maatwerk.

In preventieve zin is belangrijk dat jongeren duidelijk wordt gemaakt waar de grenzen liggen tussen wat acceptabel gedrag en wat onacceptabel gedrag is. De norm moet duidelijk zijn en worden gehandhaafd. In dat verband worden in veel gemeenten nieuwe vormen van toezicht toegepast. Een voorbeeld zijn de straatcoaches in Amsterdam.

Justitie treedt op als de wet wordt overtreden en ter voorkoming daarvan. In dat geval is verhoging van de pakkans belangrijk, vervolgens is een snelle en consequente aanpak in de keten van groot belang. Dit wordt in het kader van de aanpak van de jeugdcriminaliteit ter hand genomen.

Deze uitgangspunten zijn van toepassing op alle jongeren die delicten plegen en met politie en justitie in aanraking komen, inclusief Marokkaans-Nederlandse jongeren. Een effectievere aanpak wordt steeds meer op lokaal niveau in samenwerking tussen politie, justitie en de gemeenten vorm gegeven. Steeds meer gebeurt dat in de Veiligheidshuizen die landelijk worden ingevoerd.

Binnen deze persoonsgerichte aanpak worden verdere verbeteringen doorgevoerd:

- de verbetering van het instrumentarium voor screening, signalering en risicotaxatie, dat een inzicht geeft in de achterliggende problemen. In 2009 worden de verbeterde instrumenten ingevoerd;
- de Tweede Kamer is op 12 september jl. geïnformeerd over de aanpak van de 12-min problematiek;
- de ontwikkeling van effectieve gedragsinterventies. De Erkenningscommissie gedragsinterventies Justitie heeft nu 13 gedragsinterventies als effectief erkend. Deze worden toegepast om gedrag te beïnvloeden;
- er zijn afspraken gemaakt om gemeenten al tijdens het verblijf van jongeren in de JJI te betrekken bij de voorbereiding van de nazorg. Vanaf september 2008 worden gemeenten uitgenodigd deel te nemen aan een trajectberaad over elke jongere die afkomstig is uit hun gemeente. In dit trajectberaad wordt de uitstroom van de jongere en het nazorgtraject voorbereid.

Het kabinet is ervan overtuigd dat er in onze samenleving een stevige voedingsbodem is om samen met bewoners de problemen in de wijken aan te pakken. Gemeenten en Rijk staan bij de aanpak van overlast schouder aan schouder. Goede lokale initiatieven zal het kabinet blijven steunen en actief stimuleren.

Mede namens de ministers voor Wonen, Wijken en Integratie en Jeugd en Gezin

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
G. ter Horst

De minister van Justitie
E. M. H. Hirsch Ballin